

ХРОНІКА

7–9 травня 2014 р. в Ягеллонському університеті (Краків) відбулася II Міжнародна наукова конференція «Мова і метод: російська мова в лінгвістичних дослідженнях XXI століття», спроектована на надзвичайно актуальну тему «Лінгвістичний аналіз на межі методологічного зриву».

Конференцію відкрили вітальними промовама ректор Ягеллонського університету В. Новак, декан філологічного факультету Е. Гурська і голова Оргкомітету конференції, заступник декана філологічного факультету Д. Шумська. Важливо, що конференція проходила в дні святкування ювілею Ягеллонського університету — його 650-ліття, що надало їй ще більшої урочистості, академічності й вишуканості.

Цілком закономірно, що тема цієї конференції привернула увагу не лише русистів, а й широке коло славистів, германістів, романістів.

На пленарних засіданнях виступили почесні гості: директор Інституту мовознавства РАН В. Алпатов (Москва); керівник Центру соціолінгвістики Школи актуальних гуманітарних досліджень Російської академії народного господарства і державної служби при Президентові Російської Федерації, завідувач кафедри російської мови Інституту лінгвістики Російського державного гуманітарного університету М. Кронгауз (Москва); співробітник центру слов'янських, євразійських і східнослов'янських досліджень Університету Північної Кароліни в Чапел-Хіл (США), професор російської лінгвістики Л. Янда (Тромсьо).

На першому пленарному засіданні було розглянуто важливі методологічні проблеми лінгвістики, що стосуються нових підходів дослідження звукового корпусу мови з актуалізацією, власне, усного мовлення, опитування респондентів, яке охоплює всі види дискурсу, насамперед неофіційне щоденне спілкування (колективна доповідь, підготовлена О. Асиновським, О. Маркасовою, А. Рико, Т. Шерстиною — Санкт-Петербург).

Великий інтерес викликала ґрунтовна теоретична доповідь на тему «Метод як інструмент формування лінгвістичного об'єкта» Л. Чернейко (Москва). Неоднозначною була реакція аудиторії на проблемну доповідь А. Кравченка (Іркутськ) щодо його

спроби показати, чому мовознавство перебуває в стані перманентної кризи, а також вказати на некоректність терміна «лінгвістичний аналіз», проблемність підходу до розуміння понять «значення» й «смысл».

Продовжили розпочату в доповідях Л. Чернейко й А. Кравченка дискусію щодо дослідницьких методів сучасної лінгвістики та її метамови М. Алефіренко (Белгород), який зосередив свою увагу на дискурс-аналізі, і Н. Коріна (Нітра), яка поділилася своїми міркуваннями стосовно сучасної методології лінгвокогнітивної лінгвістики.

І. Бугаєва (Москва) присвятила свою наукову студію теолінгвістиці, переконливо обґрунтувавши її статус як самостійного лінгвістичного напрямку сучасного мовознавства, що має власний предмет, об'єкт, метамову, методику й широке коло проблемних питань, що стосуються «взаємодії» мови й релігії.

На вечірньому засіданні виступили — Л. Янда з доповіддю, що репрезентувала глобальну проблему вивчення лінгвістичних профілів крізь призму квантитативного аналізу: доповідь супроводжувалася відповідними ілюстраціями, схемами, таблицями й формулами. Натомість В. Алпатов у розвідці «Російська мова й світова лінгвістика» сфокусував увагу на останніх досягненнях русистів. Жваве зацікавлення викликала доповідь М. Кронгауза, в якій проблемні лінгвістичні питання розкривалися на актуальних прикладах, прецедентних явищах сучасного живого мовлення: йшлося про вплив побутової культури на лексичне значення (корпусний і лексикографічний методи дослідження).

На конференції працювало три секції.

Секція А об'єднала дослідників, які сфокусували свою увагу на ролі відомих персоналій у розробці методологічних засад лінгвістичної науки, насамперед В. фон Гумбольдта (Ю. Федосюк — Москва), Г. Мельникова (С. Преображенський — Москва). Роль неокласиків у розвитку лінгвістичної методології було проаналізовано І. Висоцькою (Новосибірськ). Про перспективу методологічного прориву в мовознавстві, зокрема й за рахунок актуалізації синергетики, спроектованої на семіодинаміку психологічного значення слова, йшлося в доповідях З. Карманової (Москва) та Е. Саліхової

(Уфа). На цій секції розглядали злободенні проблеми лінгвістики тексту й дискурслінгвістики, нові методики аналізу тексту загалом (А. Пстига — Гданськ, В. Заїка — Белосток / Новгород, А. Камалова — Санкт-Петербург) та його видів і жанрів, зокрема абсурдного (Ф. Бацевич — Львів), тексту кіносценаріїв (І. Мартянова — Санкт-Петербург), релігійних, передусім з аспектуальним дослідженням ономастики, термінології тощо (М. Відел-Ігнашчак — Люблін, В. Алексеев — Нью-Йорк, Н. Козловська — Санкт-Петербург); характеризувалося розмаїття жанрів усного ділового спілкування та особливості писемного документального дискурсу, дискурсу експертизи й конфліктогенного тексту (Є. Харченко — Челябінськ, Р. Райтмар — Відень, Н. Орлова — Омськ, Є. Гуц — Омськ; К. Авербух, О. Балясникова — Москва; В. Бурцев — Єлец та ін.); ішлося також про образи автора й адресата в нехудожніх текстах (І. Бакланова — Москва), про мовлення російських бюрократів тощо (Є. Лукашевич — Барнаул, З. Мінеєва — Петрозаводськ, Б. Тарр — Сегед).

Об'єктом зацікавлень на секції Б стали питання історії мови, зокрема дослідження тексту літописів (Л. Кіліна — Іжевськ), списків Віршового Прологу XV–XVII ст. (О. Щеглова — Новосибірськ); питання морфологічної стилістики (Л. Крилова — Нижній Новгород), лексичної (І. Малишева — Санкт-Петербург, І. Меркулова — Воронеж) і граматичної семантики (Я. Пенькова — Москва), проблеми історичної лексикографії (В. Калиновська, О. Старовойтова — Санкт-Петербург) й міжмовної омонії та зіставного вивчення мов (Є. Маркова — Москва / Трнава, Тао Дзинь — Москва); питання ретроспективного вивчення мовної особистості (Т. Космеда — Познань / Харків), а також психолінгвістичні підходи до дослідження мовної картини світу (Н. Уфимцева — Москва, Є. Нефедова — Москва), лінгвістичні проблеми етнології (О. Грищенко — Москва), етно- й лінгвокультурології (Є. Григор'ян — Ростов-на-Дону, З. Резанова — Томськ), діалектології (Т. Демешкіна — Томськ).

У секції В обговорювали важливі теоретичні проблеми питання граматики, зокрема таких її складників, як канонічна, реальна й потенційна (Б. Норман — Мінськ, Є. Пчелінцева і Т. Ісаєнко — Черкаси); ішлося також про граматичну асиметрію (О. Цой — Лодзь), що проектувалося й на конкретні мовні явища, зокрема аналізу підлягали дефектні парадигми, які виявлялися в мовленні кінця XX — початку XXI ст. (А. Горбов — Санкт-Петербург); було репрезентовано структурно-семантичний аналіз кореневих протологізмів (М. Маршалек — Бидгощ),

анафори й порядку слів (В. Прокопеня — Санкт-Петербург), досліджувалися семантична динаміка прийменника «до» (А. Міхальов — П'ятигорськ), явище темпоральності (З. Сабітова — Алмати) й перехідності в системі частин мови та деякі інші питання морфології (Г. Кустова — Москва), синтаксису й лексичної семантики, передусім таких, що стосуються статусу слів-речень (І. Подтергера — Фрайбург), синтаксично неоднозначних конструкцій (Д. Чернова — Санкт-Петербург), конструкцій з прикметниками-антонімами (Д. Сатюкова — Санкт-Петербург), неологізмів і конвенційних метафор (О. Белікова, Г. Гурін — Йоенсуу, Ван Пуке Піт — Гент). Увагу було сконцентровано на дослідженні інтернет-тексту, а також інших одиниць дискурсу (С. Андреева — Саратов, Н. Богданова-Бегларян — Санкт-Петербург), вивченні особливостей сприйняття усного мовлення (А. Венцов, О. Рієхакайнен, Н. Слепокурова — Санкт-Петербург Ю. Нігматуліна, О. Раєва — Санкт-Петербург). Учені доповіли про наукові досягнення в галузі інструментальної й функційної фонетики (О. Андронов — Санкт-Петербург), дискусії торкалися конкретних дослідницьких методик (Л. Прокоф'єва — Саратов, С. Алексеева — Санкт-Петербург). Останнє засідання цієї секції було присвячене питанням перекладознавства, лексикографії та пареміографії, зокрема й двомовної (Р. Левицький — Люблін, М. Лазинський і М. Куратчик — Варшава, Й. Ваймаранта — Турку, Ю. Ніколаєва — Рим), та порівняльного мовознавства (Ю. Конума — Санкт-Петербург).

Конференція завершилася пленарним засіданням, на якому виступили професор кафедри слов'янського мовознавства Інституту славистики К. Петер (Потсдам) і Д. Шумська (Краків): їхні доповіді репрезентували проблему пропозиційної структури висловлення.

Були підведені підсумки конференції, що стосувалися, власне, факту своєчасної постановки важливої теоретичної проблеми сучасного мовознавства, оскільки лінгвістична методологія, справді, зайшла в глухий кут і слід шукати шляхів виходу з нього. Господарі зобов'язалися видати матеріали конференції, а через три роки провести в Кракові наступний лінгвістичний форум.

Т. КОСМЕДА